

Наташа Дракулић
ДАРА ИЗ ЈАСЕНОВЦА
(РОМАН О НАШОЈ ТРАГИЧНОЈ СУДБИНИ)

M
Vukotić
Media
јул, 2021.

Наташа Дракулић

ДАРА ИЗ ЈАСЕНОВЦА

(РОМАН О НАШОЈ ТРАГИЧНОЈ СУДБИНИ)

M
Vukotić
Media

јул, 2021.

Ноћ је. Не спава јој се. Топло је и зло је.

Топлоту осјећа, зло само слуги. Има десет година, дјевојчица, цурица. Даринка се зове, али име јој се као такво одавно изгубило; остало је такво можда још само у некој крштеници; она то и не зна; једва зна и да пише, њу сви зову Дара.

Мај је 1942.

Никад топлији у њеном крају за то доба, малом селу Мирковцу. И она данима мирише јоргован и пита се хоће ли више процветати. Лута пољима и воћњацима с процвалим бехарима. Јово, њен старији брат, неће да се игра с њом, има он своје мушко друштво. Буде, млађи брат, још је

беба иако је за Божић узео другу. Иде тако сама, опчињава је лепота свега око ње, не зна ни да је објасни. Сретна је иако слути зло. Гаров, стари пас, иде за њом, свуда је следи.

Ћаћа је види са стожине једне вечери како се враћа из поља.

Он и стари ковач Проко скидају сено и бацају га на вајган; дуга је била зима, а још се не да косити.

– Даро, ће си била?

– Одала мало.

– Немој сама, реко сам ти сто пута.

Зна и она да је рат, да усташе купе људе по другим селима, да су неки из комшилука отишли у партизане. Све она чује: како ноћу ћаћа дуго и потајице прича с мајком, како мајка често брише сузе. Кад је пита шта јој је, мајка само окрене главу или се издере на њу што пита свашта.

Не може Дара ни ноћу често да заспи, па се кришом извуче из собе, седне на трем и дуго гледа у звезде. Воли звезде, одувек су је опчињавале те даљине. Ћаћа јој је једном показао коју су велика, а коју су мала кола и она је све упамтила.

Једне вечери пробудише је гласови.

– Немој, Миле, кад те молим – чује мајчин глас. – Куд ћемо ми и што ћемо?

Није чула шта ћаћа говори, али је он после неког времена ушао у њихову собу.

Дуго је стајао над уснулим Јовом, пољубио Буду и покрио га, а онда пришао њеном кревету.

– Што ти, мала, не спаваш? – видео је да су јој очи отворене.

– Не могу.

– Мораш спавати. Дјеца спавају да би могла расти – рекао је и окренуо главу.

Био је мрак, али у очима му је видела сузе.

– Што плачеш, ћаћа? – придигла се.

– Упало ми нешто у око.

– Шта?

– Мушица нека.

– Зар оне сад не спавају?

Ништа јој није одговорио, само ју је снажно и чврсто загрлио.

– Морам ићи, Даро.

– Куда?

– Не знам.

– Јел' у партизане? – зна она да је Богданов и Радин отац Милорад већ отишао.

Богдан и Раде су трећа кућа од њихове, млађи су од ње.

– Брзо ћу се вратити, а ти буди добра и помажи матери, јеси чула? А сад спавај.

Покрио ју је брзо и скоро излетео из собе. Остала је тако под перином, склупчана и крхка. Иако је хтела да устане, да га моли да не иде, није могла да се помери. Није могла чак ни да заплаче. Није видела како испред куће Миле Илић дуго грли

своју жену Наду и полако замиче преко
плота. Нада је гледала за њим дуго, већ
је зора заменила месечину кад је ушла
у кућу.

2

Два месеца касније у непрегледној колони људи, већином жена, деце и стараца, коју надгледају усташки војници поређани уз пут, са завежљајем у који је стало све што је стигла покупити кад су кренули од куће тог последњег јутра, Нада носи узнемиреног Буду у наручју. Поред ње ходају Дара и Јово. Иза њих су комшиница Вера, Богдан, Раде и Верина свекрва Ружа. Вера једва хода, у високој је трудноћи.

Упекло сунце тог јулског дана, на лицима људи страх и паника. Већ су недељама далеко од куће, прво су побегли у планину, где су Илићи још једном видели оца док се пуцало на све стране. Нашао

их је једне ноћи у маси уплашених људи који су се крили у планини. Био је у партизанском одреду који се сваког дана све више смањивао, покушавајући да заштити избегло становништво. Дара га скоро није ни препознала колико је ослабио. Гарав и црн у лицу и с пушком у руци, загрлио их је све троје још једном, а онда нестао у ноћи коју су мало-мало осветљавале гранате као да је најсјајније подне.

Који дан касније пуцњава је утихнула, а хиљаде и хиљаде људи заробиле су усташе и Немци. Не знају где ће сада, већ други дан ходају, ноћ су провели на ледини, па су их од зоре опет потерали. Усташе ударају неке људе пожурујући их да брже ходају.

Јово носи неки завежљај.

– Дај ми мало воде, мајко.

Нада застане, из појаса вади чутурицу с водом, даје му да отпије мало. Онда му узме чутурицу.

– Доста ти је.

– Још сам жедан.

– Доста ти је сад, ко зна кад ћемо опет до воде.

– А Сава је близу.

– Добро је, Јово – Нада намешта Буду боље у наручју.

Јово нервозно показује ствари које носи.

– Тешко ми је све ово.

– А ти ондак скини.

Једва дочекавши, дечак се ослободио терета.

Нада покушава да напоји и Буду, он уморно вришти у њеном наручју, врућина му је.

Поред пута, иза усташких војника који надгледају колону, десетак жена ради у пољу. Дара их гледа, застала је док се Нада бори са Будом и стварима. Једна млада жена кришом гледа у колону. Друга је прекорева.

– Не гледај пријеко.

– Гријех је ово.

– Гледај ти своја посла.

На лицу младе жене искрени страх.

– Побиће их тамо. Сава носи мртве данима, све сам видила. Како могу?

– Јеси чула шта сам ти рекла? Ради своје, ћутиде, није то наша брига.

Наставља да скупља снопове трске. Млада жена још једном погледа у колону, па и она настави да ради.

Дара све то гледа, ништа јој није јасно.

– А што оне тамо жене не ћерају?

– Зато што оне нису Срби – одговара јој Јово док гледа преко поља.

– А шта су?

– Хрвати.

– А како они знају ко је ко? Исте су ко и ми.

– Зато што се они крсте лопатом, а ми овако – покаже јој.

Нада покуша да га утиша.

– Добро је...

– Е, ти знаш.

– Знам, ћаћа ми је све испричао.

– А што мени није?

– Јер си женско.

– Па што онда?

– Не гурај нос тамо где му није мјесто.

Нада га опет прекорно погледа.

– Добро је, дјецо. Не морамо. Само се немојте раздвајати. Даро, јеси чула?

Дари није право, али наставља даље. Колона иде у својој тужној маршрути. Испред њих хода Милева, висока и стамена сељанка са уплаканом бебом у наручју и две мале девојчице једна другој до увета. Гледа око себе да нема усташких војника у близини, а онда размени поглед с младом женом у пољу. Даје знак својим ћеркама да наставе.

Усташки војници туку једног старца који заостаје. Милева искористи тај метеж, хитро се издвоји из колоне и брзо спусти дете крај пута, нетремице гледајући у жену. Онда се брзо врати у колону. Старија девојчица је погледа.

– Мајко...

Милева је само загрли и настави да хода. Дара и Нада све то гледају. Млада жена брзо прилази месту. Друга, готово у неверици, гледа за њом.

– Гдје ћеш? Врати се.

Млада жена је не слуша, иде према дјетету као хипнотисана. Милева се и не окрену, загрли своје ћерке и настави да хода.

Нада је гледа у шоку.

– Шта уради то, црна жено? Како мо-
реш оставити своје дијете?

Милева је само погледа.

– Овако ће можда и преживити.

– Врати се.

– Све ће нас побити тамо. Морам бар
једно дијете да спасим. Мужа ми убило,
све побило, само смрт. Нема нама спаса,
никоме.

Нада је гледа у неверици.

– Врати се, јеси луда?

– Пусти ме на миру – Милева убрза ко-
рак и настави даље са својим девојчицама.

Дара погледа у мајку, која само још
чвршће стегне Буду у наручју. Ствари јој
спадају с рамена. Дари је жао.

– Дај га мени, мајко.

– Оћеш ли моћи?

– Оћу.

Узима немирног дјечака из Надиног
наручја. Нада гледа где је Јово.

– Не удаљуј се, Јово, чујеш ли што ти
причам? – виче за њим.

– Нећу мајко.

Нада се окрене према уморној Вери,
која води Раду за руку. Богдан брзо поју-
ри за Јовом.

– Богдане – покушава Вера да га заустави, али он је већ одмакао.

Нади је жао Вере, види да јој није добро.

– Можеш ли?

– Морам... Оћемо ли икад стати, боже благи?

– Не знам.

– Куд ли нас воде?

– У Јасеновац, веле.

Вера само одмахне главом. Буде се у међувремену умирио у Дариним рукама. Она му се смеши.

– Воли те сека. Лијепо би и мени било да мене неко тако носи – говори дечаку, трудећи се да буде весела. Он јој се и насмеши.

Вера их гледа.

– Зато сам и хтјела женско дијете, а сад... Камо среће да се и не роди.

Свекрва Ружа је прекорно погледа.

– Немој тако, снајка, гријех је то рећи.

Вера оћути, настави даље.

Усташки војници на коњима пролазе крај њих. И док колона полако замиче, у пољу, она млада жена са сузама у очима грли Милевино дијете.

– Фаљен Исус, фаљен Исус.

Друга само одмахне главом, наставља да ради. Дјечји плач полако престаје, умирен у рукама младе жене.